

ISTITUTO
italiano
DI CULTURA
ZAGABRIA

KONCERTNA DVORANA · CONCERT HALL

LISINSKI

NEPROČENJIV DOŽIVLJAJ · UNVALUABLE EXPERIENCE

Četvrtak, 29. prosinca 2016., u 19 i 30 sati

DAN DVORANE TALIJANSKA NOĆ

Francesca Dego VIOLINA Walter Fraccaro TENOR Ivo Lipanović DIRIGENT
Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije

GIOACHINO ROSSINI:

Uvertira operi *Kradljiva svraka*

NICCOLÒ PAGANINI:

Koncert za violinu i orkestar u D-duru, br. 1, op. 6

Allegro maestoso

Adagio

Allegro spirituos

AMILCARE PONCHIELLI:

Ples satova iz 3. čina opere *La Gioconda*

RUGGERO LEONCAVALLO:

Recitar... Vesti la giubba,

arija Canija iz 1. čina opere *Pagliacci*

PIETRO MASCAGNI:

Intermezzo iz opere *Cavalleria rusticana*

GIACOMO PUCCINI:

E lucevan le stelle, arija Cavaradossija iz 3. čina opere *Tosca*

NINO ROTA:

Glazbeni ulomci iz filma *Kum* redatelja Francisa Forda Coppole

Imigrant

Ljubavna tema

SALVATORE CARDILLO:

Core 'ngrato, napolitanska kancona

ERNESTO DE CURTIS:

Torna a Surriento, napolitanska kancona

GIUSEPPE VERDI:

Zima iz baletne glazbe *Četiri godišnja doba*

iz 3. čina opere *Sicilijanske večernje*

GIACOMO PUCCINI:

Nessun dorma, arija Calafa iz 3. čina opere *Turandot*

Nakon koncerta u predvorju Velike dvorane nastupit će grupa **Boom Pacha Boom**.

Violinistica **Francesca Dego** (1989.) razvija se u jednu od najtraženijih mladih violinistica na međunarodnoj sceni. Potpisavši 2012. godine ugovor s izdavačkom kućom *Deutsche Grammophon*, objavljuje svoj prvi album s *24 Capriccia* Nicolò Paganinija, odsviranih na violini *ex-Ricci Guarneri del Gesù*, osvojivši pozitivne kritike. Posljednji niz kompletnih violinskih sonata Ludwiga van Beethovena koje je snimila objavljen je u listopadu 2015. godine.

Rođena u Leccu u Italiji u talijansko-američkoj obitelji, prvi koncert svira u Kaliforniji sa samo sedam godina, a u Italiji prvi put nastupa s četrnaest godina, svirajući Beethovenov *Koncert za violinu*. Kao petnaestogodišnjakinja nastupa u milanskoj Sali Verdi s Brahmovim *Violinskim koncertom*, pod ravnanjem Györgya Györiányija Rátha te u Operi u Tel Avivu u Mozartovoj *Sinfoniji concertante* pod ravnanjem Shloma Mintza. Redovito nastupa s nekima od vodećih svjetskih orkestrara, među kojima se u posljednje vrijeme ističe nastup s Orkestrom Filharmonija i dirigentom Grantom Llewellynom u londonskoj Kraljevskoj festivalskoj dvorani (Royal Festival Hall), s Tokijskim simfonijskim orkestrom u dvorani Suntory, s Velikim orkestrom iz Graza u tamošnjem Musikvereinu, izvedbe s Orkestrom Teatra Colon u Buenos Airesu te nastupi s Filharmonijom Monte Carla. U Italiji surađuje s orkestrom *La Verdi* iz Milana, orkestrom *Filarmonica Arturo Toscanini*, Haydnovim orkestrom iz Bolzana, kazališnim orkestrima iz Genove, Barija, Bologne, Trsta i Verone, te s Toskanskim orkestrom (ORT). Ove sezone prvi put nastupa s Orkestrom Gürzenich iz Kölna pod ravnanjem sir Rogera Norringtona u dvorani Kölnske filharmonije, Orkestrom grada Birminghama, Filharmonijom iz Mannheima, a očekuje ju i turneja s Nizozemskim simfonijskim orkestrom i Het Gelders orkestrom. Dosad je surađivala s nizom uglednih dirigenata kao što su Gianluigi Gelmetti, Paul Goodwin, Julian Kovatchev, Yoel Levi, Wayne Marshall, Diego Matheuz, Donato Renzetti, Daniele Rustioni, Xian Zgang i violinist Salvatore Accardo. Nastupala je na prestižnim pozornicama, među kojima se ističu londonski Wigmore Hall, Ruska dvorana Moskovskog konzervatorija *P. I. Čajkovski*, NCPA u Pekingu i rimski Auditorij Parco della Musica. Francesca Dego osvojila je niz nacionalnih i međunarodnih natjecanja, a 2008. godine privukla je pozornost kao prva žena nakon 1961. koja je u Italiji osvojila slavno Natjecanje *Paganini* u Genovi. Nagrađena je i Nagradom *Enrico Costa* kao najmlađa finalistica natjecanja.

Tenor **Walter Fraccaro** (1958.) redovito nastupa na najuglednijim talijanskim i međunarodnim opernim pozornicama, kao što su milanska Scala, Bečka državna opera, Metropolitan opera u New Yorku, Bavarska državna opera, Njemačka državna opera u Berlinu, Teatro Real u Madridu, San Francisco Opera, Hamburška državna opera, Opera u Zürichu, Gran Teatre del Liceu u Barceloni, Arena di Verona, Maggio Musicale u Firenci, venecijanski La Fenice, Teatro San Carlo u Napulju, Opera u Rimu, Teatro Massimo u Palermu i Teatro Carlo Felice u Genovi. Njegov golem repertoar uključuje najvažnije Verdijeve tenorske uloge: Radamèsa u *Aidi*, naslovnu ulogu u operi *Stiffelio*, Riccarda u *Krabuljnom plesu*, Ismaelea u *Nabuccu*, Gabrielea u *Simonu Boccanegri*, Macduffa u *Macbethu*, Alvara u *Moći sudbine*, naslovnu ulogu u *Don Carlosu*, Rodolfa u *Luisi Miller* i Manrica u *Trubaduru*. Verdijevim vodećim ulogama za tenora pridružuje i puccinijevski repertoar, s ulogama Rodolfa u *La Bohème*, Cavaradossija u *Tosci*, Pinkertona u *Madame Butterfly*, Calafa u *Turandot*, Des Grieuxa u *Manon Lescaut* i Dicka Johnsona u *Čedu Zapada*. Podjednako uspješno tumači i Fausta u Boitovu *Mefistofeleu*, Don Josèa u Bizetovoj *Carmen*, Enza u *La Giocondi* Amilcare Ponchiellija, Andreu Chéniera u istoimenoj Giordanovoj operi i Turiddu u Mascagnijevoj *Cavalleriji rusticani*. Prvi nastup ostvario je 1994. godine u Verdijevu *Nabuccu* u Teatru del Liceu u Barceloni, osvojivši godinu dana prije drugu nagradu kao najbolji tenor te nagrade *Plácido Domingo* i *Montserrat Caballé* kao najbolji interpret Verdija na Natjecanju *Francisco Viñas* u Barceloni. Posljednjih nekoliko godina njegov gust raspored vodi ga po različitim europskim i svjetskim pozornicama. Pjeva širok repertoar u Palermu (*Simon Boccanegra*), Oviedu, Nici, Ateni, Bassanu, Padovi i Rovigu (*Trubadur*), Firenci, Veneciji, Veroni, Modeni, Piacenzi i Ferrari (*Manon Lescaut*), Rimu (*Mefistofele*), Veneciji, Trstu i Zürichu (*Otello*), u Karakalnim termama u Rimu, Parmi, Veroni i Münchenu (*Aida*), Zürichu, Mannheimu i Torre del Lagu (*Tosca*); u Japanu na turneji s Maggio Musicale (*Moć sudbine*, *Otello* i *Trubadur*), San Francisco i Menorca (*Turandot*). Godine 2013. nastupio je kao Calaf u *Turandot* u njujorškoj Metropolitan operi i u Seulu, a kao Manrico u brazilskom Belemu te u Mexico Cityju, a 2015. nastupio je prvi put u Australiji, s trupom Opera Australia kao Radamès u spektakularnoj predstavi *Aide* u sydneyjskoj luci.

Dirigent **Ivo Lipanović** (1958.) rođen je u Dubrovniku, a podrijetlom je iz Lumarde na Korčuli. Dirigiranje je studirao na Muzičkoj akademiji u Zagrebu u klasi prof. Igora Gjadrova te kod Lovre pl. Matačića. Godine 1986. pobijedio je na natjecanju mladih dirigenata u Zagrebu te je iste godine, na poziv maestra Vjekoslava Šuteja, angažiran kao zborovođa i dirigent u Operi HNK-a u Splitu. Od 1992. do 1998. godine ravnatelj je Opere HNK-a u Splitu i umjetnički ravnatelj glazbenog programa Splitskog ljeta. U Splitu je ravnao brojnim koncertima, baletima i opernim premijerama, među kojima se ističu Verdijeve opere *Lombardijci* i *Falstaff*, integralna izvedba *Aide*, potom *Carmen* Georgesa Bizeta, *Salome* Richarda Straussa te prva scenska izvedba u Hrvatskoj dramske legende Hectora Berlioza *Faustovo prokletstvo*. Gostuje u Operi HNK-a u Zagrebu, Operi HNK-a Ivana pl. Zajca u Rijeci te dirigira orkestrima Zagrebačke filharmonije, Simfonijskim orkestrom Hrvatske radiotelevizije, Dubrovačkim simfonijskim orkestrom te Varaždinskim komornim orkestrom. U inozemstvu dirigira Simfonijskim akademskim orkestrom iz Seula, Simfonijskim orkestrom Beneventa, Orkestrom opere iz Cagliarija, Orkestrom Arena di Verona, Orkestrom Deutsche Oper iz Berlina, Filharmonijskim orkestrom Nice, MDR simfonijskim orkestrom iz Leipziga, Slovenskom filharmonijom i Simfonijskim orkestrom Slovenske radiotelevizije. Godine 1998. prouzvodi i snima ciklus madrigala za djevojački zbor i instrumentalni ansambl *Spiriti eccellenti* hrvatskog skladatelja Petra Bergama. Od 1995. godine intenzivno nastupa u inozemstvu; u Seulu ravna premijerom Verdijeva *Don Carlosa*, u Državnoj operi u Ankari izvodi Orffovu kantatu *Carmina burana*, Giordanovu operu *Andrea Chénier*, Bizetovu *Carmen* te Gounodova *Fausta*. U Italiji s velikim uspjehom prvi put nastupa u Cagliariju s *Faustom*, kao i u Sassariju s Mascagnijevom *Cavallerijom rusticanom*. Tijekom 1996. godine u Veroni s pijanistom Aldom Ciccolinijem integralno izvodi Saint-Saënsove glasovirske koncerte i simfonije Felixa Mendelssohna. Stalni je gostujući dirigent u Teatro Lirico Sperimentale u Spoletu i višegodišnji docent na specijalizaciji za mlade pjevače i orkestralne glazbenike, gdje je ujedno i dirigirao premijerama Gounodova *Fausta*, Massenetova *Werthera*, *Figarova pira* W. A. Mozarta, *Cavallerije rusticane* Pietra Mascagnija, *Suzanine tajne* Ermanna Wolf-Ferrarija, *Manon Lescaut* Giacoma Puccinija. U ožujku 2000. godine dirigira premijerom *Evgenija Onjegina* P. I. Čajkovskoga u Operi u Nici s velikim opernim zvijezdama Barbarom Hendricks, Vladimirom Černovom, Zoranom Todorovićem i Mattijem Salminenom. Nakon uspješnog prvog nastupa u Deutsche Oper u Berlinu s Orffovim djelom *Carmina burana* u listopadu 1999., ponovno je angažiran u toj kući te s velikim uspjehom, na dan Verdijeve smrti, 27. siječnja 2001., dirigira svečanom predstavom *Falstaffa*. Nakon *Evgenija Onjegina* u Nici, počinje plodnu umjetničku suradnju sa sopranisticom Barbarom Hendricks. Zajedno koncertno nastupaju u Švicarskoj i Francuskoj, a u listopadu 2003.,

nakon uspješnog koncerta u Zagrebu, ostvaruju veliku francusku turneju sa završetkom u pariškom kazalištu Châtelet. Od 2001. do 2003. godine bio je na dužnosti glavnog glazbenog ravnatelja državne opere u Ankari i festivala u Aspendosu. Dobitnik je Nagrade *Milka Trnina* Hrvatskog društva glazbenih umjetnika za 2003. godinu. U Bresci 2004. dirigira Puccinijevom *Madame Butterfly* u povodu stote obljetnice konačne verzije te opere (Brescia 1904.), nastupajući s ansamblima veronske Arene. U Teatru Filarmonico u Veroni, 2005. postavlja novu produkciju Verdijeve *Traviate*. Posljednjih nekoliko godina intenzivno nastupa u hrvatskim opernim kućama. U sezoni 2007./2008. u sva četiri nacionalna kazališta dirigira premijerama: Gotovčevim *Erom s onoga svijeta* u HNK-u Ivana pl. Zajca u Rijeci, Puccinijevom *Manon Lescaut* u HNK-u Split, Puccinijevim *Triptihom* u HNK-u Zagreb te opernim diptihom u HNK-u Osijek – *Aleko* Sergeja Rahmanjinova i *Cavalleria rusticana* Pietra Mascagnija. Godine 2009. u Teatru Vittorio Emanuele u Messini ravna premijerom Bizetove *Carmen*, a u Rijeci praizvedbom nove domaće opere, *Casanova u Istri* Alfija Kabilja. Iduće godine ističu se koncertne izvedbe Mascagnijeve *Cavallerije rusticane* i Leoncavallovih *Pagliaccija* na festivalu Luglio musicale Trapanese na Siciliji, gdje sljedećih godina postavlja Puccinijevu *Toscu* i Bizetovu *Carmen*. U sklopu Muzičkog biennala Zagreb dirigira praizvedbom opere *Maršal* Silvija Foretića u HNK-u Split 2011. godine.

Sa sopranisticom Invom Mulom i Zagrebačkom filharmonijom za izdavačku kuću *Virgin* snimio je album opernih arija *Il bel sogno*, a sa sopranisticom Eleonom Mošuc te sa Zborom i Simfonijskim orkestrom Hrvatske radiotelevizije album *Donizetti Heroines* u izdanju *Sony Classical*. Uz maestra Vjekoslava Šuteja višegodišnji je dirigent humanitarnog spektakla *Opera pod zvijezdama* na zagrebačkoj Šalati, kao i mnogih koncerata Zagrebačke filharmonije na kojima su nastupile operne zvijezde José Carreras, Inva Mula i Denyce Graves. Od 2007. djeluje kao samostalni umjetnik stalno nastanjen u Zagrebu, a od listopada 2014. postavljen je za ravnatelja opere Hrvatskog narodnog kazališta u Splitu i ravnatelja glazbenog programa Splitskog ljeta.

Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije stasao je postupnim povećavanjem prvog radijskog orkestra osnovanog 1929., samo tri godine nakon početka emitiranja tadašnjega Radio-Zagreba. Od godine 1957. počinje djelovati pod nazivom Simfonijski orkestar Radio-televizije Zagreb, od 1975. do 1990. naziv mu je Zagrebački simfoničari RTZ, a od 1991. nosi današnji naziv. Na čelu toga orkestra stajali su mnogi ugledni dirigenti: Pavle Dešpalj, Krešimir Šipuš, Josef Daniel, Oskar Danon, Milan Horvat, Uroš Lajovic, Vladimir Kranjčević i Nikša Bareza. Među mnogim dirigentima i solistima s kojima je taj ansambl surađivao bili su i Lovro von Matačić, Igor Markevič, Franz Konwitschny, Claudio Abbado, Lorin Maazel, Zubin Mehta, Ernst Bour, Stjepan Šulek, Krzysztof Penderecki, Antonio Janigro, André Navarra, Leonid Kogan, Henryk Szeryng, Aldo Ciccolini, Ruža Pospíš-Baldani, Dunja Vejzović, Dubravka Tomšić-Srebotnjak, Rudolf Klepač, Ivo Pogorelić, Mstislav Rostropovič, Maksim Fedotov, Edita Gruberová, José Carreras, Ruggero Raimondi, Barbara Hendricks, Luciano Pavarotti i drugi. Uz redovitu koncertnu djelatnost u Zagrebu, te obvezu redovitog sudjelovanja u radijskom i televizijskom programu, Orkestar gostuje diljem domovine i u inozemstvu. Na tim je gostovanjima stekao priznanja te postao zaslužan promicatelj hrvatske kulture u svijetu. Početkom Domovinskoga rata glazbenici Simfonijskoga orkestra Hrvatske radiotelevizije, služeći domovini, održali su desetke koncerata na bojištima, od Osijeka, Pakraca, Lipika, Đakova, Gospića, Vinkovaca i Bošnjaka do Šibenika, Zadra, Karlovca, pa i Sarajeva. U prosincu 2014. Orkestar je održao uspješnu turneju po Italiji. Uz klasični i suvremeni repertoar te snimanja za potrebe Hrvatske radiotelevizije i diskografskih tvrtki,

Orkestar čuva i hrvatsku glazbenu baštinu i suvremeno hrvatsko stvaralaštvo. U diskografskom opusu ističu se autorski albumi hrvatskih skladatelja Stjepana Šuleka, Milka Kelemena i Mire Belamarića, serija CD-a posvećenih šefovima-dirigentima Orkestra, *Alpska simfonija* Richarda Straussa, album s djelima talijanskoga skladatelja Gina Marinuzzija starijega te CD *Donizetti Heroines* s Elenom Mošuc, Zborom Hrvatske radiotelevizije i maestrom Ivom Lipanovićem, objavljen 2013. za *Sony Classical*. Iste godine objavljen peterostruki album *Stjepan Šulek (1914.-1986.): 8 simfonija* u izdanju Hrvatske radiotelevizije, Cantusa i Hrvatskog društva skladatelja, nagrađen je diskografskom nagradom *Porin* u dvjema kategorijama: kao najbolji arhivski/tematsko-povijesni album klasične glazbe i kao najbolja izvedba klasične glazbe (Šulekova *Sedma simfonija* pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja). Izvedba *Koncerta za alt-saksofon i orkestar* Pavla Dešpalja, uz solista Gordana Tudora, pod ravnanjem maestra Pavla Dešpalja, zaslužila je *Porin* 2016. u kategoriji najbolje izvedbe klasične skladbe. U sezoni 2010./2011. Orkestar je obilježio 80. obljetnicu postojanja te je tom prigodom objavljena monografija o njegovu djelovanju uz dvostruki album na koji su uvrštene snimke šefova-dirigenata: Milana Horvata, Krešimira Šipuš, Josefa Daniela, Pavla Dešpalja, Vladimira Kranjčevića, Oskara Danona, Uroša Lajovica i Nikše Bareze. Orkestar je primio nagradu *Judita* koju dodjeljuje *Slobodna Dalmacija*, za nastup s pijanisticom Martinom Filjak pod ravnanjem Aleksandra Markovića na 59. Splitskom ljetu 2013. godine. Od sezone 2015./2016. šef-dirigent Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije je Enrico Dindo.

SIMFONIJSKI ORKESTAR HRVATSKE RADIOTELEVIZIJE

PRVE VIOLINE:

Mirjam Pustički Kunjko (koncertna majstorica), Ivana Penić Defar (zamjenica koncertne majstorice), Dubravka Bašić, Ana Dražinić, Vinka Fabris, Marica Petromila Jakas, Marijan Modrušan, Tamara Petir, Marina Podvalej, Ivana Šambar, Tanja Tortić, Tomislav Vitković, Ivana Žvan, Krunoslav Marić

DRUGE VIOLINE:

Dunja Delač*, Davor Philips**, Vlasta Crnogorac, Matija Jančec, Vesna Katić, Sanja Kociper, Ines Kušec, Selma Muftić Pustički, Mira Kušan Sačer, Fani Perišić, Kruno Vidović, Ladislav Ilčić

VIOLE:

Hrvoje Philips*, Jelena Jordan**, Marija Andrejaš, Francesco Bozzo, Nebojša Floreani, Ester Klepač, Vitold Košir, Mario Majcan, Domagoj Ugrin, Tajana Valentić

VIOLONČELA:

Branimir Pustički*, Krešimir Lazar**, Jakov Kunjko, Melanija Galeta Belić, Petra Golčić, Lea Sušanjan Luj, Marijana Vukovojac-Dugan, Jonathan Zalusky

KONTRABASI:

Vedran Kuštrak*, Oleg Gorskii**, Mislav Adamek, Ivan Domović, Stjepan Pergar, Nikica Karačić

FLAUTE:

Tamara Coha, Darija Zokić, Brigita Štadler (*piccolo*)

OBOE:

Dubravka Lukin, Jelisaveta Barbulović, Ema Abadžieva (engleski rog)

KLARINETI:

Domagoj Pavlović, Božidar Ladašić, Lovre Lučić (bas klarinet)

FAGOTI:

Žarko Perišić, Anita Magdalenić, Istvan Matay (kontrafagot)

ROGOVI:

Željko Vidaković, Ivica Novak, Aleksandar Csiffary, Zoran Katić

TRUBE:

Dario Teskera, Ivan Medi, Petar Obradović (*cornet*), Vedran Kocelj (*cornet*)

TROMBONI:

Vanja Lisjak, Ivan Mučić, Miro Taradi (bas trombon)

TUBA:

Jurica Rukljić

HARFA:

Mirjana Krišković

GLASOVIR:

Filip Fak

ORGULJE:

Mario Penzar

TIMPANI:

Hrvoje Sekovanić

UDARALJKE:

Igor Kerić, Krunoslav Benko, Davor Marinac, Dominik Šabić, Pavle Golubić

* Vođa dionice

** Zamjenik vođe dionice

Tri uzastopna tuša dvaju malih bubnjeva, najprije antifonalno, zatim zajedno, prepoznatljiv su početni signal jedne od najpoznatijih uvertira **Gioachina Rossinija** (1792.-1868.), opere **Kradljiva svraka** (*La gazza ladra*). Dvadesetpetogodišnji Rossini bio je već iskusan operni skladatelj kad je 1817. napisao *Kradljivu svraku*, dvadeset prvo u nizu gusto poredanih mladenačkih djela, koja je stvarao neopisivom brzinom, preoblikujući u njima iz 18. stoljeća naslijeđene forme *opere buffe* i *opere serie* i stvarajući moderne inovativne oblike na kojima će počivati opera 19. stoljeća. Opera *Kradljiva svraka* pripada u drugom desetljeću 19. stoljeća vrlo popularnom žanru *opere semiserie*, smještena je na rustikalnoj pozadini, gdje se potencijalno kobni događaji ipak uspiju sretno razriješiti. Na libreto dr. Giovannija Gherardinija, koji se temeljio na drami *La Pie voleuse* dvojice pariških autora, Théodorea d'Aubignyja i Louis-Charlesa Caignieza, donosi priču o zlokobnoj kradljivoj svraki, koja ukrade srebrnu žličicu, za što biva optužena mlada sluškinja i prema tadašnjim strogim običajima – osuđena na smrt. Priča se navodno doista bila dogodila, a djevojka je doista bila smaknuta. U operi se ipak sve uspije sretno razriješiti: napetost je dovedena do ruba; Ninetta, glavni lik opere odlazi na stratište, kraj opere se bliži, i kada svi već pomisle da je mrtva, Ninetta se pojavi oslobođena krivnje, u pravi čas za *lieto fine*. Na praizvedbi 31. svibnja 1817. u milanskom Teatru alla Scala (u kojemu je dotada Rossini, ne s naročitim uspjehom, postavio opere *La pietra del paragone*, *Aureliano in Palmira* i *Il turco in Italia*) *Kradljiva svraka* ostvarila je golem uspjeh. Stendhal u Rossinijevoj biografiji, *Vie de Rossini*, piše da je premijera bila jedan od „najblistavijih, najistinskijih trijumfa“ kojima je ikad svjedočio u kazalištu te prepričava skladateljeve riječi: „Izjavio je da je, ne poričući užitak zbog uspjeha djela, bio posve iscrpljen stotinama naklona publici koja je svakih nekoliko minuta prekidala izvedbu povicima i pljeskom: *Bravo, maestro! Evviva Rossini!*“ **Uvertira** je, kako je Stendhal zapisao, „izazvala oduševljenje i delirij milanske publike kakav je nemoguće prisposodbiti nekom drugom. Publika u parteru, plješčući i uzvikujući cijelih pet minuta nakon završetka, stvorila je takav nered i galamu da je gotovo nemoguće zamisliti i vizualizirati takav prizor, dovedši se u stanje potpune iscrpljenosti, nakon čega kao da su klonuli u svojem klicanju; ali tada sam primijetio da su svi počeli razgovarati sa svojim susjedima – čudna pojava koja je sasvim strana sumnjičavom temperamentu prosječnog Talijana. U ložama oni stariji, najčangrizaviji gledatelji uzdisali su i uzvikivali: *o bello! o bello!*“ Nakon uzbudljivih bubnjeva na početku uvertire slijedi koračnica (*Allegro marziale*), povezana s radnjom opere – jer su i Ninettin zaručnik i otac vojnici. Nakon uvoda, u glavnom odjeljku, Rossini se igra izmjenama dura i mola, počinjući novu temu lepršavim *pianissimo* triolama. Kontrastna tema koju uvodi oboja ima šarmantno zakučastu kvalitetu, zaigranu, pomalo misterioznu i duhovito jezivu, kao da opisuje naslovnu svraku u operi, koja otuđivši sjajni predmet izazove neslućeni razvoj događaja među ljudskom zajednicom.

Koncertantna i operna glazba prvih desetljeća 19. stoljeća imaju mnogo toga zajedničkog, a utjecaj opernog virtuoza na solističku koncertantnu glazbu prepoznatljiv je i u opusu **Niccolò Paganinija** (1782.-1840.). Kao što se arija iz Rossinijeve, Donizettijeve ili Bellinijeve opere ne može zamisliti bez raskošne kadanice, tako ni u koncertima toga doba ne manjka ukrasa, trilera, pasaža i raskošnih kadanica koje su bile vrhunac izvodilačkog umijeća koje je očaravalo publiku. Niccolò Paganini, i sâm pod utjecajem operne glazbe, skladajući brojne varijacije i improvizacije na slavne operne arije Rossinija i drugih skladatelja, bio je i utjecajan inovator, ne samo unapređivanjem violinističke tehnike do neslućenih razmjera, nego utječući i općenito na stil skladatelja svojega doba, poput Chopina, Liszta, Schumanna i mnogih drugih koji su sa strahopoštovanjem pohodili njegove nastupe. Violinist koji je svirao tako dobro da su mu jedni zavidjeli, a drugi mu se divili, vitke pojave, dugih udova i prstiju koji su čarobno obavijali violinu, odjeven u mračna odijela, izazivao je glasine o tome da je u dosluhu sa samim Vragom, što se nije uvijek trudio poreći. Glasine su išle tako daleko da je Crkva nakon njegove smrti čak četiri godine odbijala pružiti mu katolički crkveni ukop. Mefistofelske moći pripisivale su mu se i zbog toga što je skladao glazbu koju je jedino on mogao uspješno odsvirati. Paganinijev umjetnički *credo* njegova su *24 preludija*, objavljena 1820. godine. Sadrže senzacionalne inovacije u tehnici, poput dvohvata u *flageoletima*, *pizzicata* u lijevoj ruci, *saltato* sviranja gudaalom, pri kojem gudalo poskakuje na žici u jednom određenom pokretu, a najslavniji je primjer upravo u **Koncertu u D-duru, br. 1, op. 6**, u prvoj temi stavka *Rondo*. Svi ti elementi i još mnogo više nalaze se u solističkoj dionici ovoga koncerta, koji neki opisuju i kao *bel canto* operu za violinu, jer sadrži prekrasne melodije, slične arijama, i briljantne virtuozne ulomke nalik na vokalne kolorature. Može se naći još niz poveznica s operom već od samog početka koncerta, koji zbog militantnih udara *tutti* orkestra podsjeća na početak neke Rossinijeve uvertire. Berlioz je, impresioniran domišljatošću Paganinijeve briljantne orkestracije i njegovim melodijama, napisao da Paganinijeve melodije „obiluju strastvenom žestinom kakva se rijetko može naći i u dramskim kompozicijama njegovih sunarodnjaka“. Tijekom cijeloga koncerta violina pjeva duge kantilene koje se izmjenjuju s vrtoglavim virtuosnim izazovima, sličnima sopranskoj opernoj koloraturi. Pretpostavlja se da je *Violinski koncert, op. 6* Paganini skladao 1817. dok je bio na turneji po Italiji. Premda katalogiziran kao prvi njegov koncert, zapravo je bio njegov drugi koncert. Prvi je bio onaj u e-molu, danas poznat kao *Koncert br. 6, op. posth.*, čija partitura nije bila objavljena sve do 1851. godine, jedanaest godina nakon skladateljeve smrti. Nije samo redni broj toga koncerta zapravo upitan, nego i tonalitet, koji originalno nije bio D-dur, nego Es-dur. Zanimljivo je ono što je Paganini učinio: orkestar originalno smješta u Es-dur, koji je međutim za violinsku dionicu izrazito težak, čak možda i neizvodiv, tako

da dionicu violine piše u D-duru i izvodi je s pola stepena više ugođenom violinom, kako bi zvučala kao da je u Es-duru. (Paganini nije bio prvi koji je to napravio – Mozart je na taj način skladao solističku dionicu viole u skladbi *Sinfonia concertante* K. 364.) Zbog toga se koncert još uvijek povremeno može naći pod nazivom „Prvi koncert u Es-duru“. Ipak, danas se uobičajilo da se izvodi tako da se orkestralne dionice snize za pola stepena i sviraju u D-duru kao i originalna solistička dionica violine. Premda skladan u sonatnom obliku, prvi stavak ***Allegro maestoso*** ima rapsodičnu kvalitetu, jer skladatelj prelazi s jedne ideje na drugu ne razvijajući ih sustavno, u tradicionalnoj maniri sonatnog stavka. Dva *tutti* akorda bombastično najavljuju uvod, a violina solo iznosi prvu temu koju prepoznajemo po širokim skokovima; druga tema je lirska. Stavak završava trima glasnim orkestralnim akordima koji slijede nakon kadence, koju je zapisao Émile Sauret, koristeći se zapisima violinista koji su bili na Paganinijevim izvedbama, s obzirom na to da on, jer je konvencija bila takva da se kadenca ne zapisuje, nikad nije zapisao kadencu. ***Adagio*** donosi neke od onih inovacija u orkestraciji koje su zadivile Berlioza, poput *tremolanda* u gudačima, iznenađujućih umetanja dubokih tonova trombona i kontrabasa, kao i potmulog *pianissimo* bubnjanja na bas-bubnju i činelama. Nakon kratkog orkestralnog uvoda, solist prezima vodstvo u stavku koji odiše opernom melodioznošću. Završni ***Allegro spirituosissimo*** skladan je u obliku živahnog ronda, ispunjenog mediteranskom atmosferom. Tehnički izazovi ispunjavaju taj originalno osmišljen stavak, od kojih je možda najzačudniji niz terčnih dvohvata na visokim alikvotnim tonovima. Od takta do takta stavka tehničke akrobacije protječu u napetosti koja je u naoko neobičnom kontrastu s lepršavim vedrim plesnim pokretom glazbe. Paganini, pokrenut kako su to neki vjerovali možda i onostranom magijom, jedini je u svoje doba mogao odsvirati sve ono što je zamislio u tom koncertu, a s pravom se koncert i danas smatra jednim od najtežih u cjelokupnom violinističkom repertoaru.

Amilcare Ponchielli (1834.-1886.) upisao se u povijest operne glazbe jednim važnim opernim naslovom, ***La Gioconda***, a iz nje najpoznatiji ostaje briljantno nadahnuti baletni ulomak, glasoviti ***Ples satova*** (*Danzadelle ore*). Dvadesetak godina mlađi Verdijev suvremenik, Ponchielli je skladao operu na tragu konvencija koje su ustanovili Rossini, Bellini i Donizetti, te Verdi nakon njih, ne priklanjajući se kao mnogi drugi pokretu Scapigliata (oni su težili tomu da prošire talijanski tradicionalni stil stranim, poglavito Wagnerovim utjecajem). Pravi uspjeh za Ponchiellija došao je prilično kasno, tek s njegovom jedanaestom operom, ***La Gioconda***, koju piše 1876. na libreto Arriga Boita. Njome međutim postiže takav uspjeh da ga talijanska javnost svrstava uz Verdija. Osnova uspjeha opere sjajan je libreto Arriga Boita koji piše prema drami ***Angéle, tyran de Padoue*** Victora Hugoa, usredotočujući se na psihologiju likova i smještajući radnju u Veneciju,

koja Ponchielliju daje mogućnosti za niz pitoreskних glazbenih ulomaka, dok orkestracija ilustrira mračne strasti koje dominiraju radnjom. Odmak od tamnog ozračja donosi poletna glazba baleta *Ples satova* u trećem činu opere, koji je smješten u prikladan trenutak bala koji priređuje inkvizitor Alvisе u svojoj palači. Balet opisuje sate zore, dana, sumraka, noći i jutра, simbolizirajući vječnu borbu silа svjetla i silа tame, donoseći odmak od radnje, Alviseova pokušaja ubojstva vlastite žene Laure zbog ljubomore.

Ruggero Leoncavallo (1857.-1919.) jedan je od najvažnijih pripadnika tzv. *Giovane scuola*, talijanskih skladatelja rođenih nakon polovice 19. stoljeća, koji stilski uzor pronalaze u verističkom Mascagnijevu djelu, operi *Cavalleria rusticana*, a čija emocionalna retorika ima korijene i izvan talijanske opere, u operama Masseneta s jedne strane i Wagnera s druge. Opera **Pagliacci** najvažnija je Leoncavallova opera; njezin nabijeni, tijesno vođeni, siloviti glazbeno-dramski tijek i radnja ispunjena nasiljem, snažnim emocijama i naglim obratima, sažimlju u sebi sve ono što se smatra karakterističnim za stil opernog verizma. Nakon uspjehа Mascagnijeve *Cavallerije*, izdavač Sonzogno bio je u potrazi za novim, jednako efektivnim temama pa kad je Leoncavallo došao s pričom o ljubavi i ljubomori u trupi putujućih glumaca, temeljenom na jednom novinskom članku, bio je siguran da je pronašao upravo ono za čim je tragao. Nije se prevario. *Pagliacci* su na praizvedbi u svibnju 1892. trijumfirali. Tragedija je pripremljena u prvom dijelu opere nizom uvida u realnost života putujuće glumačke družine, a središnje svjetlo obasjava glavnog pajaca, Canija, čija je otužna privatnost u snažnom kontrastu s maskom koju navlači svakoga dana. **Recitar... Vesti la giubba e la faccia infarina** (*navuci kostim i obijeli lice*), njegova arija s kraja prvog čina opere, donosi jedan od najvećih glazbenih uzleta opere, u kojem Leoncavallo na dramski moderan i neobično efektan način uspijeva ispreplesti stvarni život i teatarsku iluziju.

Jednočinka **Pietra Mascagnija** (1863.-1945.) *Cavalleria rusticana* djelo je kojim je Mascagni kao mladić, 1889., pobijedio na natječaju koji je raspisao izdavač Edoardo Sonzogno, oduševivši žiri i pobijedivši u konkurenciji od čak 72 opere. Mascagni će u svojem dugom životu napisati još niz opera, birajući najrazličitije teme i ostvarujući priličan uspjeh operama *Lamico Fritz*, *Iris*, *Ladoletta* i još nekima, ali nikad ne dosežući uspjeh *Cavallerije*. Brz protok radnje, smješten unutar nekoliko sati, tijekom uskrsne mise i neko vrijeme nakon nje, donosi realističan, sažet prikaz sukoba nekoliko povezanih likova, na pozadini sicilijanskog sela, čiji je lokalni kolorit živopisno oslikan glazbom. Sve strasti otkrivaju se u prvom dijelu opere – veze koje spajaju ljubavni četverokut između Santuzze, koju Turridu zavodi i potom napušta, da bi se vratio svojoj prvoj ljubavi, Loli, koja je udana za Alfija, koji će od prezrene Santuzze saznati o Lolinoj prevari. Na vrhuncu zapleta, kad se kao pred oluju sve stiša, seoski se trg (poprište radnje)

isprazni, a strasti nakratko otpuštaju u **Intermezzu**, koji se temelji na melodiji molitve zbora *Regina coeli* iz prvog dijela opere. Drama se prenosi u orkestar koji uspijeva dočarati mir i ljepotu sicilijanskog sela, ali i prenijeti intenzitet osjećaja glavnih likova, koji najveću snagu akumulira prije završetka, na ponavljanom tonu *f* u unisonim gudačima, obojenim harmonijama u akordima harfe, postizujući kvalitetu svojstvenu glazbi mediteranskog podneblja, u kojoj je u svjetlini durskog tonaliteta doza melankolije i tragike.

Giacomo Puccini (1858.-1924.) tvorac je nezaboravnih opernih likova. Premda je svoje opere gotovo uvijek temeljio na dramskim i literarnim djelima, njegovi su likovi nadjačali i nadživjeli one dramske prema kojima su nastajali. Tako je i s operom **Tosca**, nastalom prema drami Victoriena Sardoua. Prošlo je više od deset godina otkad se 1889. godine Puccini prvi put susreo sa Sardouovom dramom *La Tosca*, pa do trenutka kada će je uglazbiti. U međuvremenu je skladao *Manon Lescaut* i *La Bohème*, objema nadglasavši postojeće istoimene opere – *Manon Julesa Masseneta* i *La Bohème Ruggera Leoncavalla*. I *Tosca*, odnosno libreto Luigija Illice, bila je originalno namijenjena drugom skladatelju, Albertu Franchettiju, koji je objavljivao kod Puccinijeva izdavača Ricordija. Kad je Puccini, zaintrigiran Verdijevim oduševljenjem za Illicin libreto, pokazao zanimanje za *Toscu*, Ricordi nije oklijevao. Franchetti nasreću nije napisao operu. Ricordi je unaprijed odgovorio Franchettiju od *Tosce*, predosjećajući da je Puccini pravi izbor za uglazbljenje drame. Pokazalo se to dobrom odlukom. Sardouova je drama danas tek dokument povijesti, a Puccinijeva *Tosca* dio je sadašnjosti, jedna od najizvođenijih opera na opernim pozornicama, i to otkad je praizvedena u rimskom Teatru Costanzi 14. siječnja 1900. do danas. Arija ***E lucevan le stelle***, koju Mario pjeva potkraj opere, iščekujući smaknuće i razmišljajući u trenucima pred smrt kako nikad jače nije volio život – *...e non ho amato mai tanto la vita*, jedan je od najljepših primjera Puccinijeve invencije. Njegove nas arije uspijevaju uvesti u lik, posve smo uronjeni u Mariju, ili Rodolfa, Des Grieuxa, Calafa... skladatelj uobličava trenutak u kojemu osjećamo i vidimo sve ono što lik osjeća. Vokalnost u njima uvelike se odmiče od tradicije *bel canta*, pa čak i Verdija, nemajući više nikakvu ambiciju baviti se umijećem pjevanja i mogućnostima glasa, nego isključivo osjećajem i dramom. Arija je u Puccinijevim operama dio konteksta cjelokupnog glazbenog protoka opere i često je tek kratki dojmjlivi rapsodični uzlet i bljesak u njezinu tijeku. ***Nessun dorma*** svježinom melodijsko-harmonijskog materijala svjedoči o neumanjenoj stvaralačkoj snazi i invenciji majstora do kraja njegova života, u posljednjem djelu ***Turandot***, koje ne dovršava, umirući 1924. godine, prije nego što je uspio skladatai kraj opere. To je egzotična kineska operna bajka, u kojoj Puccini još jedanput iz nove perspektive sagledava operu, modernističkim glazbenim postupcima stvarajući bajkovito ozračje drevne Kine. Ledena

princeza Turandot i strani princ Calaf, ogoljeni do suptilne ljudskosti kojom se Puccini bavio u prethodnim djelima, postaju dvodimenzionalnim kineskim lutkama, poput skica s tek nekoliko snažno ocrtanih osobina, modernistički transfigurirani od ljudi prema apstrakciji, u krajnjoj liniji simbolima ženskog i muškog principa. Herojska arija Calafa *Nessun dorma* najjači je testament muškog principa, zanosne melodije koja rastapa, iako ne tako doslovno u operi, čak i zaleđeno srce Turandot.

Filmovi Francisa Forda Coppole dijele mnogo toga zajedničkog s verističkom operom. Filmska trilogija *Kum* već po svojoj vezi sa Sicilijom lako je usporediva s Leoncavallovim i Mascagnijevim operama, a s Mascagnijem ga veže i izravna glazbena veza (uvrštava u film slavni *Intermezzo iz Cavallerije rusticane* u trećem dijelu *Kuma*). **Nino Rota** (1911.-1979.) autor je filmske glazbe za više od 60 filmova, a najuspjelije suradnje ostvaruje s Federicom Fellinijem. Od početka, nakon prvotnog studija na milanskom Konzervatoriju za glazbu, a poslije na preporuku Artura Toscaninija u Filadelfiji, gdje upoznaje glazbu Georgea Gershwina, Aarona Coplanda i drugih, Nino Rota gaji sklonost popularnoj pjesmi i opereti, a svoj talent najbolje će izraziti u filmskoj glazbi. Glazbena suradnja 1972. na filmu *Kum* pokazala se jednom od najplodonosnijih, urodivši nekima od najpoznatijih i najljepših filmskih melodija. Glazba za filmsku trilogiju *Kum* slijedi glazbeni trag verističkih opera, donoseći niz snažnih i dojmljivih glazbenih tema, za koje je Coppola rekao da „filmu daju još jaču talijansku atmosferu“. Glavna tema *Kuma*, naslovljena *Imigrant*, prepoznatljiva je po mračnoj melodiji na trubi, a ozračje sicilijanske folklorne glazbe osjeća se u razradi teme. *Ljubavna tema*, preuzeta iz prethodno napisane glazbe za film *Fortunella* i prerađena, u međuvremenu je postala najprepoznatljivijom glazbom *Kuma* i svojevrsnim glazbenim sinonimom Sicilije.

Rodni Napulj i melodioznost njegovih napjeva ostaju duboko utisnuti u glazbeni izraz **Salvatorea Cardilla** (1874.-1949.) i nakon njegove emigracije u SAD 1903. godine. Tijekom karijere bavio se skladanjem filmske glazbe i žanra romance, a napolitanska kancona *Core 'ngrato* koju sklada 1911. ostaje najpopularnijom koju je skladao, otkada ju je na svoj repertoar uvrstio slavni Enrico Caruso. Tužaljka koju u prvom licu pjeva pjesnik, žaleći se na „nezahvalno srce“ djevojke Catarì koja je odbacila njegovu ljubav, odiše neposrednošću izraza i jedinstvenom melodioznošću koja proizlazi iz specifičnosti napolitanskog folkloru, zbog koje postaje dijelom omiljenog tenorskog koncertnog repertoara. Niz napolitanskih kancona karakterizira raspjevana melodioznost slična opernim arijama, što ih čini omiljenima u repertoaru opernih pjevača.

Jedna od najpopularnijih je kancona **Torna a Surriento Ernesta De Curtisa** (1875.-1937.), tvorca niza popularnih napolitanskih kancona (*O sole mio, Fanculi, funiculà, Santa Lucia*). Pjesma *Torna a Surriento*, skladana 1902., pretpostavlja se na narudžbu gradonačelnika grada Sorrenta, na tekst skladateljeva brata Giambattiste De Curtisa, raspjevanom melodijom u polaganom trodijelnom pokretu priziva ljepote grada Sorrenta i nostalgiju za domom mnogih Talijana koji su početkom 20. stoljeća napuštali Italiju.

Glazbeni kolorit Sicilije dotaknuo je i operu **Giuseppea Verdija** (1813.-1901.), u njegovu djelu **Sicilijanske večernje** (*Les vêpres siciliennes*) koje sklada 1855. za pozornicu pariške Opere. Prošlo je petnaestak i više godina od početaka i njegov stil već je prolazio niz mijena, pronasavši sada put k novoj širini. U odnosu na prethodna djela, djela njegova zrelog razdoblja, čiji početak može označiti upravo opera *Sicilijanske večernje*, dobivaju novu kvalitetu impozantne veličine, ne samo u trajanju (koje nadmašuje sve prijašnje opere, od kojih gotovo nijedna nije prelazila trajanje *Traviate*) nego i prema broju likova i kompleksnosti zapleta, koji se sada širi od klasičnog ljubavnog trokuta na mnoge glavne i sporedne likove. Novi je i volumen, glasovi su sve dramskiji, stil ozbiljniji i teži, kostimi i scenografija elaboriraniji. Sve je to bio rezultat Verdijeva širenja na pozornice izvan Italije, točnije u Francusku. Verdi, kako je sam napisao u slavnom pismu iz 1860. pariškom libretistu i opernom direktoru Camilleu Du Locleu, zapravo nije bio poklonik pariške forme *grand opère*, smatrajući je nedovoljno povezanom i nedovoljno cjelovitom. Unatoč tome, skladanje za parišku operu potiče u Verdija novu inventivnost. Obligatna baletna glazba bila je jedan od uzusa koji je nametala pariška Opera. Verdi balet **Četiri godišnja doba** (*Les quatre saisons*) smješta u drugi prizor trećeg čina opere, nižući efektne kontrastne plesne stavke, dok se na sceni u prvoj produkciji opere mogla pratiti elaborirana mješavina pantomime i baleta s defileom bogova, zefira, najada i fauna, koji je vodio finalnom plesu pred Bakhom.

Ruggero Leoncavallo: *Recitar... Vesti la giubba*, arija Canija iz 1. čina opere *Pagliacci*

Libreto: Ruggero Leoncavallo

Recitar! Mentre preso dal delirio,
non so più quel che dico,
e quel che faccio!
Eppur è d'uopo, sforzati!
Bah! sei tu forse un uom?
Tu se' Pagliaccio!

Glumiti! Dok izbezumljen
više ne znam što govorim
ni što činim!
No neizbježno je, potrudi se!
Pih! Pa zar si ti čovjek?
Ti si Pajac!

Vesti la giubba,
e la faccia infarina.
La gente paga, e rider vuole qua.
E se Arlecchin t'invola Colombina,
ridi, Pagliaccio, e ognun applaudirà!
Tramuta in lazzi lo spasmo ed il pianto
in una smorfia il singhiozzo e 'l dolor

Navuci kostim
i prahom objelji lice.
Ljudi tu plaćaju i hoće se smijati.
Pa kad ti Harlekin ukrade Kolombinu,
smij se, Pajacu, i svatko će ti pljeskati!
U lakrdiju pretvori hropac i plač,
u krevljenje jecaj i bol.

Ah, ridi, Pagliaccio,
sul tuo amore infranto!
Ridi del duol, che t'avvelena il cor!

Ah, smij se, Pajacu,
svojoj prepukloj ljubavi!
Smij se boli što ti truje srce!

Giacomo Puccini: *E lucevan le stelle*, arija Cavaradossija iz 3. čina opere *Tosca*

Libreto: Luigi Illica i Giuseppe Giacosa

E lucevan le stelle ...
ed olezzava la terra
stridea l'uscio dell'orto ...
e un passo sfiorava la rena ...
Entrava ella fragrante,
mi cadea fra le braccia.

A sjale su zvijezde...
i ljupko je odisala zemlja,
zaškripala su vrtna vrata...
i nečiji je korak dotakao pijesak...
Ušla je ona, mirisna,
i pala mi u naručje.

O! dolci baci, o languide carezze,
mentr'io fremente le belle forme
disciogliea dai veli!
Svani per sempre il sogno mio d'amore.

O slatki cjelovi, o meka milovanja,
dok sam ja s lijepoga obličja ustretalo
skidao velove!
Zauvijek nestade moj san o ljubavi.

L'ora è fuggita,
e muoio disperato!
E muoio disperato!
E non ho amato mai tanto la vita,
tanto la vita!

Vrijeme je proletjelo,
i umirem u beznađu!
I umirem u beznađu!
A nikad nisam toliko ljubio život,
toliko ljubio život!

Salvatore Cardillo: Core n'grato, napolitanska kancona

Autor stihova: Riccardo Cordiferro, pravog imena Alessandro Sisca

Catari, Catari,
Pecchè me dice sti parole amare,
Pecchè me parle e 'ò core
Me turmiente Catari?

Caterina, Caterina,
Zašto mi kažeš te gorke riječi,
zašto mi govoriš i srce
mi mučiš, Caterina?

Nun te scurdà ca t'aggio date 'ò core, Catari
Nun te scurdà!

Ne zaboravi da sam ti dao srce, Caterina,
ne zaboravi!

Catari, Catari, che vene a dicere
Stu parlà, che me dà spaseme?
Tu nun 'nce pienze a stu dolore mio
Tu nun 'nce pienze tu nun te ne cure

Caterina, Caterina, zašto mi dolaziš
reći te riječi, koje mi zadaju bol?
Ti ne misliš koliko ja patim,
ti ne misliš, tebe nije briga.

Core, core 'ngrato
T'iaie pigliato 'a vita mia
Tutt' è passato
E nun 'nce pienze cchiù!
Catari, Catari,
Tu nun 'ò saie ca 'nfim 'int'a 'na chiesa
lo sò trasuto e aggio priato a Dio, Catari
E l'aggio ditto pure a 'ò cunfessore:
l' sto a suffrì
Pe' chella llà!

Nezahvalno srce,
ukrala si mi život,
sve je prošlo
i na to više ne misliš!
Caterina, Caterina,
ti ne znaš da sam čak u crkvu
išao i molio se Bogu, Caterina,
pa sam i ispovjedniku rekao:
ja trpim
zbog nje!

Sto a suffrì,
Sto a suffrì, nun se po' credere,
Sto a suffrì tutte li strazie!

Trpim,
trpim toliko da čovjek ne povjeruje,
trpim najgore muke!

E 'ò cunfessore ch'è persona santa,
M'ha ditto: Figlio mio,
lassala sta', lassala sta'

Core, core 'ngrato
T' aie pigliato 'a vita mia
Tutt' è passato
E nun hce pienze cchiù!

A ispovjednik, koji je svet čovjek,
rekao mi je: Sinko, okani je se,
okani je se.

Nezahvalno srce,
ukrala si mi život,
sve je prošlo
i na to više ne misliš!

Ernesto De Curtis: *Torna a Surriento, napolitanska kancona*

Autor stihova: Giambattista De Curtis

Vide'ò mare quant'è bello,
spira tantu sentimento,
Comme tu a chi tiene mente,
Ca scetato 'ò faie sunnà.
Guarda gua' chistu ciardino;
Siente, sie' sti sciure arance:
Nu profumo accussi fino
Dinto 'ò core se ne va...
E tu dice: "I' parto, addio!"
T'alluntane da stu core...
Da sta terra de l'ammore...
Tiene 'ò core 'e nun turnà?
Vid'ò mare de Surriento,
che tesoro tene nfunno:
chi ha girato tutto 'ò munno
nun l'ha visto comme'a ccà.
Vid'ò attuorno sti Serene,
ca te guardano 'ncantate,
e te vonno tantu bene...
Te vulessero vaga.
E tu dice: "I' parto, addio!"
T'alluntane da stu core
Da sta terra de l'ammore
Tiene 'ò core 'e nun turnà?

Pogledaj kako je more lijepo,
budi toliko osjećaja,
kao što taj kojega ti pogledaš
stane budan sanjati.
Pogledaj, gle, ovaj vrt:
pomiriši, pomiriši narančino cvijeće:
tako ubav miris
prodire ravno u srce...
A ti kažeš: "Odlazim, zbogom!"
Udaljavaš se od ovoga srca...
Od ove zemlje ljubavi...
Zar imaš hrabrosti ne vratiti se?
Pogledaj more oko Sorrenta
što u dubini krije blago:
tko je obišao cijeli svijet
nije vidio takvo kakvo je ovdje.
Pogledaj uokolo ove Sirene
kako te začarano promatraju
i silno te vole...
Htjele bi te poljubiti.
A ti kažeš: "Odlazim, zbogom!"
Udaljavaš se od ovoga srca...
Od ove zemlje ljubavi...
Zar imaš hrabrosti ne vratiti se?

Ma nun me lassà,
Nun darne stu turmiento!
Torna a Surriento,
Famme campà!

Ali ne ostavl'aj me,
ne zadaji mi takvu muku!
Vrati se u Sorrento,
daj mi da živim!

Giacomo Puccini: *Nessun dorma*, arija Calafa iz 3. čina opere *Turandot*

Libreto: Giuseppe Adami i Renato Simoni

Nessun dorma! Nessun dorma!
Tu pure, o Principessa,
nella tua fredda stanza guardi le stelle
che tremano d'amore e di speranza...
Ma il mio mistero è chiuso in me,
il nome mio nessun saprà!
No, no, sulla tua bocca lo dirò,
quando la luce splenderà...
Ed il mio bacio scioglierà
il silenzio che ti fa mia.
Il nome suo nessun saprà...
E noi dovrem, ahimè, morir, morir!
Dilegua, o notte! Tramontate, stelle!
All'alba vincerò! Vincerò!

Nek' nitko ne spava! Nek' nitko ne spava!
I ti, careva kćeri,
u hladnoj odaji gledaš zvijezde
što trepere ljubavlju i nadom...
No svoju tajnu krijem u sebi,
nitko mi neće doznat ime!
Ne, ne, kazat ću ga na tvojim usnama,
kad zasja svjetlo...
Tad će moj poljubac
raskinut šutnju i učinit te mojom.
Nitko mi neće doznat ime...
I morat ćemo, jao, mrijeti, mrijeti!
Nestani, o noći! Zađite, zvijezde!
U zoru ću pobijedit! Pobijedit!

Nakladnik: Koncertna dvorana Vatroslava Lisinskog

Za nakladnika: Dražen Sirišćević, ravnatelj

Producentica programa: Ana Boltužić

Urednica: Ana Boltužić

Autorica teksta: Zrinka Matić

Prevoditeljica: Morana Čale

Lektorica: Rosanda Tometić

Oblikovanje i grafička priprema: Marija Korotaj

Tisak: Intergrafika TTŽ d. o. o., Zagreb

Naklada: 700 primjeraka

Cijena: 20 kuna

www.lisinski.hr

LISINSKI
SUBOTOM

UVJEK
LISINSKI

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

4. VELJAČE 2017.

EMMANUEL PAHUD

flauta

TREVOR PINNOCK

čembalo i umjetničko vodstvo

Komorna akademija iz Potsdama

Vrhunski njemački ansambl u Zagreb dolazi pod umjetničkim vodstvom legendarnog engleskog čembalista i dirigenta Trevora Pinnocka, a solist će biti Emmanuel Pahud, ne samo jedan od najizvrsnijih članova Berlinskih filharmoničara nego prema mišljenjima mnogih, i najbolji svjetski flautist današnjice. Njegov nedavni nastup uz orkestar Zagrebačke filharmonije izazvao je oduševljenje i ovacije publike u Lisinskom jer je riječ o glazbeniku u čijim rukama flauta, bez obzira na to koje djelo svira, uistinu postaje čarobna frula koja slušatelje na hipnotički način dovodi u stanje blaženog glazbenog zanosa.

Cijene ulaznica: 120, 160, 200 kn

**LISINSKI
SUBOTOM**

**UVJEK
LISINSKI**

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

18. VELJAČE 2017.

ALJOŠA JURINIĆ glasovir

Pijanist Aljoša Jurinić glazbeni je junak našeg doba, prvi pijanist iz Hrvatske i ovog dijela svijeta koji se uspio plasirati u finale, među desetero najboljih, na najvećem i najprestižnijem pijanističkom natjecanju, onom Chopinovu u Varšavi. Ali Aljoša Jurinić ne spava na lovorikama. Sam se pobrinuo upravo ovih dana za najbolju moguću preporuku svojega velikog recitala u Lisinskom: nakon Chopina u Varšavi, ušao je i u finale velikog i zahtjevnog Natjecanja kraljice Elizabete u Bruxellesu te osvojio petu nagradu, čime je postao laureat natjecanja. No najveću i najljepšu nagradu i dar na Jurinićeve koncertu u Lisinskom dobit će – publika.

Cijene ulaznica: 120, 160, 200 kn

**LISINSKI
ARIOSO
GLAS ZA
LISINSKI**
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

30. OŽUJKA 2017.

PIOTR BECZALA tenor

**Simfonijski orkestar Hrvatske radiotelevizije
Ivo Lipanović, dirigent**

„Glas Piotra Beczale takav je da ga poželite okititi odlikovanjima. U usporedbi sa sjajem toga glasa, mnogi njegovi kolege lirski tenori, iz prošlosti i sadašnjosti, zvuče poput tinjajućih svijeća.“ Tim je riječima ugledni svjetski časopis *Opera News* 2015. godine obrazložio svoju odluku da velikog poljskog umjetnika proglasi najboljim tenorom na svijetu. Piotr Beczala je tenorski dragulj današnje svjetske operne elite koju ciklus *Lisinski arioso* 1 u svojoj drugoj sezoni dovodi pred hrvatsku publiku s najvećih svjetskih pozornica. Maestro Ivo Lipanović za dirigentskim pulptom Simfonijskog orkestra Hrvatske radiotelevizije pobrinut će se za dostojnu pratnju jednoga od najljepših opernih glasova današnjice.

Cijene ulaznica: 190, 210, 230 kn

KONGICERNA DVORANA CONCERT HALL

LISINSKI

NEPOCIBENJU DOZVOLJAJI INWALIDAR E EXPERIENCE

Zagreb

SUBOTA, 25. VELJAČE 2017. U 20 SATI

COLONIA

**KARNEVALSKI
SPEKTAKL**

LISINSKI PLEŠE

pod maskama

PLES U VELIKOJ DVORANI

DJ U PREDVORJIMA

ŽONGLERI

TRBUŠNE PLESAČICE, AKROBATI,

GATARE, IZRAĐIVAČI MASKI,

CRTAČI UKRASA PO TIJELU

IZBOR NAJBOLJE MASKE UZ
DODJELU NAGRADA.

GASTRONOMSKO-ENOLOŠKA
PONUDA

LISINSKI
SUBOTOM
UVIJEK
LISINSKI
NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ!

GRAD ZAGREB

PEUGEOT

Zagreb
moj grad

KONCERTNA DVORANA CONCERT HALL

NEPROCJENJIV DOŽIVLJAJ | INVALUABLE EXPERIENCE